

Древногръцки епос в българската администрация Фани Давидова, ПДИ

Търсенето на информация от гържавна институция понякога може да бъде истинско изпитание за духа и тялото, достойно да бъде включено като 13-тия - последен и най-труден подвиг на Херкулес, в сравнение с който почитването на Авгиевите обори ще му се сторят градинско увеселение.

Факти:

1. За втора поредна година в гържавния бюджет е предвиден резерв от средства за финансиране на проекти на юридически лица с нестопанска цел. Тази

година определената за това сума е 929,9 хил. лв. **Прекрасно!**

2. За въпросната сума се предвижда кандидатстване с проекти на юридически лица с нестопанска цел, определени за извършване на дейност в обществена полза, вписани в Централния регистър при Министерство на правосъдието. Съгласно Закона за гържавния бюджет за 2006 година, редът и условията на самото кандидатстване се определят от Министерски съвет. **Още По-Прекрасно!!**

3. На 14 февруари 2006 г., в бр.14 на „Държавен вестник“, е публикувано постановление № 14 на Министерски съвет за изпълнението на гържавния бюджет на Република България. В него се казва, че юридическите лица с нестопанска цел, които искат да кандидатстват за гържавна субсидия, следва да подадат предложения за проекти към Министерство на правосъдието до 15 март 2006 година. **Направо Супер!!!**

Задача за решаване или 13-ят подвиг на Херкулес:

Как и от кого да получим информация за изискванията към проектите, които ще бъдат финансирани от гържавния бюджет?

Ако случайно сте НПО, което наивно иска да кандидатства за въпросната субсидия, трябва добре да си опичате акъла, да си отваряте очите на четири, а ушите на петнадесет, за да можете евентуално да се докопате до някаква информация за това какви са изискванията.

Ще ви трябва не само силата и издръжливостта на Херкулес, а и ловкостта на Хермес, мъдростта на Егип, пък може и някоя магия от Медея да ви свърши работа - за всеки случай.

продължава на стр. 2

ТЕМИТЕ В БРОЯ:

Приключение със заявление:
Древногръцки епос в българската администрация

От съдебната зала: *Отговорно ли е пред гражданите българското разузнаване?*

Коментар на юриста: *PR-акция скандализира медиите във Велико Търново*

Наблюдение на практиките: *Как институциите контактуват с медиите в „най-северния север“*

Европейски практики: *Ролята на информацията в ЕС*

Случай на месеца: *Имаме ли достъп до решението за увеличаване на таксите в детските градини*

Новини

Достъпниците по света: *Носят ли журналистите отговорност при публикуването на класифицирана информация?*

На 26.02.06 г. започна съвместното предаване на ПДИ и радио „Нова Европа“ *Правото да знам.* Предаването ще се излъчва всяка неделя от 17 ч. по радио „Нова Европа“ с водещ Васил Чобанов. В следващото предаване на 05.03.06 г. слушайте за прозрачността на концесията за магистрала „Тракия“. Всяка неделя в 17 ч. ще чуете новините на ПДИ, рубриката „От ъгъла на юриста“ и разговор по актуални теми, свързани с достъпа до информация, защитата на личните данни и тайните.

продължава от стр. 1

Казвам това от собствен опит, защото вече втора седмица се опитвам да извърша подвига - да науча как може да се кандидатства за въпросната държавна субсидия - и досега не съм успяла. Къде е сега Херкулес - да го видя той докъде щеше да го докара.

Информация изобщо за съществуването на този конкурс можете да откриете, единствено ако следите внимателно „Държавен вестник“ от началото на годината и не пропускате и ред от него, защото само там има публикувана информация по въпроса. Вярно, че тя е дълбоко скрита в цитираното Постановление №14 на Министерски съвет, което се състои от 127 страници, но кой е казал, че ще бъде лесно?

Научила за съществуването на описания конкурс, въоръжена с Постановление №14, осмислих фактите и си ги преповторих. Значи:

1. Държавата ще финансира проекти на НПО.
2. Проектите ще се подават към Министерство на правосъдието до 15 март 2006 година.
3. Проектите ще бъдат оценявани от 10-членна комисия, определена със Заповед на Министър-председателя, в която се определят и правилата за работа на комисията.

Оттук нататък се започна голямото търсене.

В Интернет страницата на Министерски съвет цари вселенски хаос, подобен на този преди големия взрив.

В Пресцентъра на Министерски съвет, където се обаждам след едновременно търсене в Интернет, любезно ми обясняват, че и хабер си нямат за какво става дума, но да почакам, ще попитат и ако звънна след половин час - ще имам информация. След половин час служителката, с която вече съм разговаряла, я няма и никой не знае къде е. След още петнадесет минути настъпва обедната почивка. След обедната почивка служителката е там, но е заета. В края на работния ден успяваме да се чуем, но за съжаление никой в целия Министерски съвет не знае за такъв конкурс и служителката, извинявайки се, ме праща да си гледам работата.

В Интернет страницата на Министерство на финансите, което миналата година е администрирало тези проекти, няма и следа от

подобна информация. По телефона, от Пресцентъра, внимателно и много любезно ми обясняват, че предишният конкурс е проведен при миналото правителство, което е различно от сегашното. Аз още по-внимателно и любезно ги питам - информацията за дейността на предишното министерство изгаря ли се, че не може да бъде намерена. „Ааааа, не, не се изгаря“ - ми отговаря служителката и затваря телефона. На страницата на Министерство на Правосъдието също няма нито дума за конкурса, който всъщност трябва да бъде администриран точно от това министерство. Звъня в Пресцентъра, където страшно се изненадват, че има такъв конкурс. Чувайки обаче словосъчетанието „юридическо лице с нестопанска цел“, моментално ме препраща - в отдела за юридическите лица с нестопанска цел. В този отдел служителката притеснено ми обяснява, че чувала, че има такъв конкурс. Апликационните форми няма да се подават при тях. Няма представа как трябва да изглеждат или къде да ги намеря. Не знае кой може да има някаква информация за това. Обратно в Пресцентъра. Там служителката разбира, че не се е отървала от мен и по неизвестни причини ме препраща в деловодството?! Ама аз не се давам, заинапявам се като магаре и отказвам да звъня където и да е освен на тях.. На ген по 10 пъти, ако трябва. Пресцентърът това му е работата. Служителката въздъхва и ме моли за два часа за да провери каква е работата с проклетия конкурс. След два часа се повтаря сагата - „Няма я, излезе за за 5 минути...Точно сега я няма, пуши в коридора... Говори по другия телефон... Край на работния ден.“

В началото на следващия работен ден ловко успявам да се докопам до служителката от Пресцентъра. Тя е готова с информацията за мен, а именно: „Всичко ще си бъде както миналата година“. „А как е било миналата година“ - питам аз. „Ааааа не знам, питайте в Министерство на финансите“

Тук вече съм убедена, че Херкулес, заливайки се в безумен смях, ще си скубе брадата и ще скача трупешката върху щита си. Аз обаче - не! Аз съм гърмян заек - все пак.

Наличието на демократична система на управление предполага и демократични служби за сигурност. От една страна, това е необходимо като гаранция, че те няма да злоупотребяват с властта си и ще бъдат контролирани от обществото. От друга страна, тяхната дейност има отношение към някои външнополитически ангажименти, като например членството в НАТО. От службите се очаква да разполагат с важна информация и в други случаи, какъвто е например този с евентуалното разполагане на затвори на ЦРУ в Източна Европа.

От двете основни служби за сигурност в България - Националната служба за сигурност (НСС) и Националната разузнавателна служба (НРС), втората е с по-неясен статут. Функциите на НСС са уредени още със Закона за МВР от 1991 г., като службата е част от системата на МВР. За сметка на това, за Разузнаването не е ясно почти

нищо. Съгласно Закона за отбраната и въоръжените сили, то е специализирана служба, а директорът му се назначава с указ на Прези-

Каква е истината за участието на България в „Петролгейт“, убийството на Георги Марков и атаката срещу папа Йоан Павел II?

дента. В указа за назначаването на настоящия директор на НРС - ген. Кирчо Киров - гържавният глава се позовава на правомощието си да назначава висшия команден състав на въоръжените сили. Националната разузнавателна служба е юридическо лице на бюджетна издръжка, съгласно постановление на Министерския съвет от 1991 г. С какво се занимава тя обаче, какви са функциите, задачите и приоритетите ѝ в най-общ план, не знаем. Може би е малко смущаващо, че за служителите в НРС още се прилагат разпоредбите на необнародвано (може би секретно!) поста-новление от 1975 г. по силата на неотмененото постановление № 216 на МС от 1991 г.

И така, нямаме официална информация за това какво българското Разузнаване прави. Имаме обаче известна представа какво то не прави. За последните петнадесет години има три важни случая, по които неговото съдействие беше необходимо. Два от тях се отнасят до миналото и по-конкретно до участието на НРБ в две събития от международен характер - убийството

на българския писател Георги Марков в Лондон през 1978 г. и атаката срещу папа Йоан Павел II през 1982 г. Отговорите на редица въпроси около тези събития се съдържат в документите на Първо главно управление на бившата Държавна сигурност, чийто архив се съхранява от НРС. Този архив досега не е отварян за четене. Третият случай, по който бяха важни действията на службата, е свързан с разследването по въпроса за участието на български фирми, близки до БСП, в търговия с Ирак по програмата на ООН „Петрол срещу храна“. Какво НРС заедно с НСС е свършила по този въпрос по заповед на президента Първанов не стана ясно, защото резултатите на доклада им не бяха оповестени.

Нещата не останаха обаче просто на етап „неоповестяване“. През последните години български журналисти започнаха да подават заявления за достъп до информация от НРС на

основание приетия през 2000 г. Закон за достъп до обществената информация (ЗДОИ). Заведоха се и съдебни дела, с подкрепата

на неправителствената организация Програма Достъп до Информация. Може би не е много чудно, че с отделните заявления те поискаха именно информация по цитираните три случая. На 26 февруари 2004 г. журналистката Зоя Димитрова (тогава от в. „Монитор“) поиска от Президента на републиката достъп до изготвения съвместно от НРС и НСС доклад относно участието на български лица или търговски дружества в търговията с петрол с иракски дружества или гържавни органи или представители по времето на режима на Садам Хюсеин. В заявлението изрично е уточнено, че ако в доклада има секретни части, заявителката е съгласна да получи само информацията, която е извън тях. Достъп беше отказан за целия доклад с мотива, че информацията била класифицирана. Отказът беше обжалван пред съда и първото заседание се състоя ден след като ЦРУ публикува своя аналогичен доклад в уеб страницата си. Миналата година се оповестиха и резултатите от разследването на ООН, но позицията на нашето

продължава на стр. 4

¹ Статията е публикувана във „Гласове“ от 24.02.2006 г.

Президентство, а към него трябва да причислим по очевидни причини и НРС и НСС, остана непроменена. През януари 2006 г. Върховният административен съд върна делото за разглеждане на Софийския градски съд с указание да поиска и разгледа секретния доклад с цел контрол върху законността на засекретяването му.

На 9 септември 2004 г. журналистът от в. „Дневник“ Христо Христов поиска от НРС със заявление по ЗДОИ достъп до документи на Първо главно управление на бившата ДС. Заявлението беше отминато с мълчание от ръководството на службата, което изрази становище едва в делото пред Софийския градски съд, образувано срещу мълчаливия отказ. Според официалното становище на най-информираната служба в България те били в процес на преразглеждане на старите секретни документи (който трябва да е започнал с приемането на Закона за защита на класифицираната информация през 2002 г.) и не били намерили досега поисканите документи. Да разбираме, че разузнавачите пазят документацията си в насипен вид. То явно затова им е нужно толкова много време за преразглеждането ѝ - за сравнение, в Министерството на финансите преразглеждането е протекло за месец и половина - от 9 септември до 26 октомври 2004 г. Христов издаде книгата си „Убийте скитник!“ през 2005 г., но делото продължава.

През 2005 г. ни беше припомнен случаят с атенцията срещу папа Йоан Павел II и т.нар. „българска следа“. Доста се изговори у нас по въпроса, както често се случва, без да е разкрита информацията от всички архиви. Журналистката от „Дарик радио“ Богдана Лазарова - вероятно вярваща, че българска следа няма, поиска да информира аудиторията на основата на автентични документи и поиска от НРС достъп до архива на Първо главно. Какво бе учудването ѝ, когато от службата се получи мотивиран отказ. Документацията, отнасяща се до случая, представлявала сбор от документи и като цяло е класифицирана като държавна тайна.

Най-любопитното е, че това е направено след изпълнението на § 9 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за защита на класифицираната информация, т.е. след 2002 г. - в наши дни. Според тази законова норма институциите преразглеждат засекретените по време на НРБ документи и при преценка ги класифицират отново като държавна тайна. В конкретния случай в документацията присъства създаден на 17 февруари 1986 г. документ с тогавашния гриф „Строго секретно от особена важност“. Понастоящем е определено най-високото ниво за сигурност на цялата документация по случая - за срок от 30 години, т.е. до 2016 г. няма да знаем нищо по темата. Възникват много въпроси - страшна тайна ли се крие в архива или сме изправени пред бюрократичен формализъм? Една и съща ли е националната сигурност на НРБ и на демократичната държава България? Или сме изправени пред криворазбран свян да потулим истинските действия на истинските участници в събитията, та да каже някой колко сме лоши? Но строго погледнато, срамно за съвременните институции и общество е не какво са вършили хората от службите преди 1989 г., а какво вършим тук и сега. Скриването на информация е действие, което в по-голяма степен обвързва с морална отговорност съвременните институции, отколкото действията на предшествениците им в миналото.

Изненадващо делото беше прекратено в съдебно заседание от Софийския градски съд на 25 януари 2006 г. Прекратяването е обжалвано. Казусът вече е създаден и ще продължи. Но докато делото тече успоредно с другите цитирани дела, в Интернет страницата на Централното разузнавателно управление на САЩ ежедневно се публикуват доклади на може би най-мощната разузнавателна служба в света. Вярно, по тях тук-там има зачернени думи или пасажи. Но гражданите знаят, че тяхното разузнаване се чувства отговорно пред обществото и му се отчита за дейността си. А нашето още не се чувства така. И то - дори за неща, които са се случили в миналото, което днес отричаме.

PR-акция скандализира медиите във Велико Търново¹ Светослав Стефанов, координатор на ПДИ, гр. Велико Търново

Скандално писмо, изпратено до PR-а на Областна администрация Велико Търново Ваня Паунова отново постави въпроса за събирането на лични данни.

На 6 февруари, управляващият съдружник на PR агенция „ТЕРРА ПУБЛИКА“ Петя Костадинова се обръща с e-mail до областната PR-ка със следното искане: (цитирането е дословно)

„С цел оптимизиране на нашата работа трябва да подготвиш следната информация: „Изготвяне на „досие“ на журналистите от областта със следните данни:

- имена, рождена дата, семейно положение, вкл. деца, лична информация
- хоби, интереси, други прояви.
- информация за медията, в която работи
- длъжност, период, ресор.
- информация за предишна месторабота
- тираж и популярност на медията.
- отношение към политически и други обществени

организации и/или инициативи.

2. Необходимо е същата информация да бъде набавена общо за медията, която да съдържа и информация за собственика, други дейности на този собственик, авторитетност на медията, отношение към основните политически сили, приятелски кръгове, участия в обществени и други организации.

3.“

Исканата информация не представлява ли нарушение на Закона за защита на личните данни? Защо е нужно да се събират лични данни на журналисти. Тази акция на PR агенция „ТЕРРА ПУБЛИКА“ само за Велико Търново ли е или подобно искане е изпратено и до останалите областни администрации в страната, в които управителите са от квотата на НДСВ? По неофициална информация PR агенция „ТЕРРА ПУБЛИКА“ е ангажирана именно с тази политическа сила. Проверка в Интернет не даде отговор на въпроса кой стои зад въпросната агенция.

Коментар на Александър Кашов, адвокат и ръководител на правния екип на ПДИ: Това определено е сигнал, с който следва да се занимае Комисията за защита на личните данни. В България от

началото на 2002 г. действа Закон за защита на личните данни и Конвенция 108 на Съвета на Европа. Според тях, за да се обработват лични данни, за какъвто случай очевидно става дума тук, трябва да се получи регистрация за администратор на лични данни. След това е задължително да се обявят целите за обработка на данни. Не мога да се сетя каква легитимна цел може да е оправдание за събирането и обработването на такава информация в случая. Това е недопустима намеса в личното пространство на хората. Освен това се търси информация и за т. нар. „чувствителни“ лични данни като отношението към политически и други обществени организации, хоби, деца и пр. Недопустимо е да се събира информация и за политическите възгледи. Има някои изключения относно обработката на „чувствителни“ лични данни – примерно, ако са нужни, за да се защити животът на лицето, но в този случай не виждам за какво са. Никакво оправдание няма за настояването да се набавят лични данни на журналисти и собственици на медии. По характера си това е дори нарушение на европейска ценност. Ние имаме конкретни ангажименти към Европейския съюз и тяхното спазване има отношение към нашия образ пред Европа.

¹ Информация по случая е публикувана под заглавие „Правят досиета на журналисти и издатели“, във в. „Янтра Днес“ от 24.02.2006 г. Автори Ана Минева, Габриела Игнатова

Как институциите контактуват с медиите в „най-северния север“

Йордан Георгиев, координатор на ПДИ, Силистра

Картината

Петта година в Силистренско продължава битката за достъп до информация. През това време в местните медии небеднож е ставало дума за правата, които дава на гражданите Законът за достъп до обществена информация (ЗДОИ). Описвани са случаи за неспазването му, давани са конкретни съвети как да се преодоляват бюрократичните спънки. Местни неправителствени организации са провеждали обучения, през които са минали кметове и кметски наместници и служители от администрации на различни институции. Въпреки това обаче, проблемите пред хората, търсещи достъп до информация, продължават. И най-странното е, че се отказва очевидно публична информация. Как може да бъде тайна, например, въпрос, свързан с бюджета на общината или друго питане, отнасящо се до работата на администрацията? Но Него-во величество Администраторът казва: „Може! Тайна е! И още как! И аз съм тук, за да я пазя!“

Въпреки изградените в общините Силистра, Тутракан и Главиница "информационни центрове", в тях няма достатъчни табла, по които гражданите да се ориентират къде да търсят исканата от тях информация. Активността на служителите-информатори стига само до оповестяването на заповеди на кмета за търгове и списъци по различни въпроси. Всъщност точно тези трима градоначалници, заедно с кмета на Дулово, са най-атакувани от журналисти със заявления за достъп до информация. Те са и тези, които си позволяват да не зачитат ЗДОИ, проявявайки лично отношение към колеги, по схемата „за тебе - има, за мен - няма информация.“ Логично, онези, за които няма достъп до обществена информация, започват съдебна битка.

Примерът

Тя се казва Калина Грънчарова. Бивш „глас“ на градския радиовъзел и дългогодишен служител на общината. В момента работи в местния в. „Тутракански глас“, издание на едноименната неправителствена организация. И вече спечели дело срещу кмета на Община Тутракан Георги Георгиев. Защото градоначалникът отказал да ѝ каже как се разходват бюджетните средства. Информация - публична по презумпция и искана от журналистката по реда на ЗДОИ. С писмено заявление. Същият въпрос е вълнувал и проверяващи от Агенцията за държавен вътрешен финансов контрол, които обаче имат

задължението да проверят как се харчат парите в общината. И го правят. Какви са резултатите от огита обаче кметът отказва да съобщи. Така се стига до дело, което журналистката печели в Силистренския окръжен съд. Напук на решението на магистратите, кметът отказва да предостави доклада и обжалва присъдата пред Върховния административен съд. Делото ще се гледа във ВАС на 4 април т.г. Междувременно, с писмо до Калина Грънчарова директорът на Агенцията за държавен вътрешен финансов контрол - София, Гинка Драганинска, съобщава, че репортерката може да получи чрез структурата на Агенцията в Силистра два огита от 2005 година на Община Тутракан. Исканата информация ще бъде предоставена на хартиен носител - общо около 30 страници - след заплащане по 9 стотинки за копиране на всяка страница.

Въпреки получаването на търсената информация от друг орган, който очевидно е „на ти“ със ЗДОИ, Грънчарова ще чака решението на върховните съдии. Тя се надява да осъди кмета на Тутракан и да получи и от него исканата информация. „Искам да накарам администрацията да си върши работата, затова поведох тази съдебна битка и ще се боря докрай“, твърди Калина.

Личната ѝ статистика в битката с общината сочи: погадени пет заявления по ЗДОИ през 2005 година. По три от тях е получен мълчалив, а по останалите две - писмен отказ. С познати формулировки - исканата информация е "обществена служебна" (става дума за искане на копие от договор на Община Тутракан с фирма от гр. Шумен за сметосъбирането в града), а в другия - информацията е „официална обществена“.

На 15 февруари в Окръжен съд Силистра бе проведено друго дело от серията "Грънчарова срещу кмета на Тутракан". То отново е свързано с откази на администрацията и на нейния едноличен представител да дават данни по въпроси, свързани с дейности на общината, финансирани от бюджета.

И по двете дела Калина Грънчарова е получила професионална помощ от юридическия екип на ПДИ в лицето на неговия ръководител, адв. Александър Кашъмов.

И още за достъпа до информация

Защо да е лесно, като може да е трудно? В омагьосания кръг на тази стара максима се

продължава на стр. 7

Ролята на информацията в Европейския съюз

Кевин Алън*

Всеизвестно е, че достъпът до информация е главен компонент на прозрачното и демократично управление. Без свободен достъп до информация никога нямаше да разберем, че британското кралско семейство е получило повече от 1 милион евро от земеделския фонд на Европейския съюз (ЕС) през 2003 и 2004 г.¹ Когато гражданите имат достъп до информация, те имат възможност да

се запознаят с работата на своите политически избраници и да формират собствено мнение за тази работа. Без достъп до информация няма да има задължение за отчетност на тези,

които гържат лостовете на властта, в случай че забравят, че техен дълг е да обслужват обществени, а не лични интереси. За съжаление директивите на ЕС, които дават такива граждански права за контрол, не се основават единствено на правото на достъп до информация. И това е проблем.

Член 255

Правото на достъп до информация на гражданите на Европейския съюз (ЕС) е гарантирано от чл. 255 на Амстердамския договор. Договорът е

Обикновено е много по-лесно да се вземе решение, когато няма слушатели. Тук не става въпрос за секретност, а за възможността да се действа ефективно“

Нийл Кинък, заместник-председател на Европейската комисия (1999-2004).

допълнение към Договора на Европейския съюз и неговата функция е да модифицира и актуализира остарялото законодателство, с цел по-нататъшно европейско унифициране. Сред множеството теми в него е отделено внимание и на проблема „отворено управление“. Според чл. 255 от Амстердамския договор всеки гражданин и законно пребиваващ в ЕС „има право на достъп до

документите на Европейския Парламент, Съвета и Комисията“. Въпреки че прибавянето на тази клауза към основния договор значително улеснява гражданите на ЕС да търсят и

изискват определени документи, достъпът до тази информация остава ограничен - само 50% от документите, съдържащи се в обществения регистър на Европейския съвет, са наистина обществено достъпни.² В края на 2002 г. общият брой на документите в публичния регистър е 375 154, докато реален достъп е имало до 168 647, или приблизително до 45% от тях.

Загубена битка?

За да получите достъп до документи на ЕС, трябва да подадете електронно или по пощата

продължава на стр. 8

¹ Freedominfo.org - <http://www.freedominfo.org/cap/index.htm>

² Реч на Тони Баниян пред Европейския Парламент - www.statewatch.org/news/2003/jun/24open.htm

продължава от стр. 6

въртят и останалите публични институции в Силистренско.

Единствено местната дирекция на НАП (Национална агенция по приходите) е поставила на видно място примерно заявление по ЗДОИ, за да бъдат улеснени гражданите при евентуалното му позоваване и ползване. Практиката на "ганъчните" в Силистра е наследена от мандата на предишното ръководство, което създаде звено "Връзки с обществеността". По стечение на обстоятелствата новоназначеният директор на структурата на НАП беше шеф на същия отдел. Добрите примери обаче спират до тук. Въпреки възможностите и задължението си да предоставят обществена информация, по своя инициатива в Силистра с медиите контактуват само Районната здравно осигурителна каса,

Агенцията по заетостта, Областната управа, Община Силистра и РДВР.

Нещо повече - в областта има „отличници“, които през последните 2 години не са оповестили по никакъв начин какво се случва при тях. Кметовете на Главиница, Дулово, Кайнарджа и Ситово (и общинските съвети в тях) явно не смятат за необходимо да казват какво се върши в общините, вероятно поради липса на обучен човек да върши тази специфична PR-работа. Освен ако не публикуват в своите кметски вестникарски издания-месечници („Главница“ и „Ситово“) по системата „едно към едно“ решенията на общинските си съвети и друга съпътстваща информация от живота на общината.

Кое е изцяло в ущърб на гражданите. За съжаление.

заявление до съответната институция. Много често на тези заявления се отказва, без каквито и да е обяснения. За 38% от подадените заявления отказът е поради „различни или неопределени ограничения“.³ Невъзможността да се получи търсената информация често води до започване на съдебни дела срещу институциите. И ако мислите, че правото да се водят дела срещу институциите изравнява позициите им с тези на гражданите, има две причини, поради които това не е така.

1. Първоинстанционният съд може да отмени отказа, но не и да загължи институцията да предостави документи. Това всъщност дава възможност на институциите да отказват достъп до документи многократно, позовавайки се на различни мотиви.

2. Съдът често решава в полза на институциите или отхвърля жалбата като недопустима. От публикуваните на страницата на Statewatch съдебни решения и определения, десет са в полза на заявителите, докато единадесет са в полза или на Съвета, или на Комисията. В пет от случаите, жалбата е отхвърлена.⁴ Въпреки че тези случаи представляват малка част от общия брой на делата, гледани от съда, числата показват, че едва в 38,5% от случаите резултатите са положителни за заявителите.

Земеделските субсидии

За щастие да получиш информация не винаги е загубена кауза. Постоянните усилия на Датския международен център за аналитични доклади убедиха Министъра на храните, земеделието и риболова да предостави данни за получените от страната субсидии от Земеделския фонд на ЕС. През юни 2004 г. схеми за субсидиране на обща сума, възлизаща на 20,1 милиарда датски крони, става достъпна за обществото. Изключително интересен е списъкът с бенефициентите, който включва принц Йоаким (за поддръжка на имотите му); кланици, собственост на кралското семейство; производители на млечни продукти; членове на политическия елит и множество институции за изтърпяване на наказание⁵. Излиза, че Земеделският фонд на ЕС наистина се изразходва в полза на европейските граждани - от кралски особи до престъпници. Дали обаче, ако

европейският данъкоплатец знаеше, че парите му отиват за поддръжка на кралски имена (или затвори), нямаше да прояви по-голяма политическа активност и да поиска реформи?

Подхранване на съмненията

Липсата на прозрачност подхранва съмнения и недоверие. Системният отказ на информация от страна на Европейската комисия за работата ѝ с Трансатлантически Бизнес Диалог (ТБД) е изключително смущаващ факт. ТБД е организация, създадена от Секретаря на търговията на САЩ Рон Браун за развитие и подобряване търговските връзки между САЩ и ЕС.⁶ Повече от 100 от най-големите европейски и американски компании намират, че отказването на информация по въпроса е подозрително. Пораждат се въпроси и съмнения за връзките между изпълнителните директори на тези компании и високопоставени американски и европейски служители. Ако ТБД и ЕС споделят еднакви ценности по отношение на търговията и свободния пазар, тогава е естествено да се запитаме защо Комисията не желае да предоставя информация за връзките между двете институции.

Заклучение

Прозрачността ще възтържествува тогава, когато институциите на ЕС и страните-членки дават достатъчно информация за дейността си. В същото време е необходимо участието на обществото и на медиите. Ако медиите критикуват недостатъците на демократичното управление, гражданите ще бъдат по-информирани, което ще ги поощри да взимат по-активно участие в управлението като цяло. Въпросът е поставен кратко и ясно от Ламар Смит: „Отвореността носи отчетност в управлението, насърчава честността в държавните дела и най-вече подпомага гражданите при правенето на информиран избор, така необходим за демокрацията“.

** Кевин Алън е стипендиант на „Фулбрайт“, в момента - стажант в Института за пазарна икономика. Той изследва политическото представителство в България и степента на съгласуваност между политическия елит и обществото във връзка с предстоящото приемане на България в ЕС*

³ Statewatch Observatory - <http://www.statewatch.org/news/2003/jun/24open.htm>

⁴ Statewatch Observatory - <http://www.statewatch.org/caselawobs.htm>

⁵ Dicar - <http://www.dicar.dk/research/databank/eusupport.htm>

⁶ Transatlantic Business Dialogue - <http://www.tabd.com/about>

Колко струва телевизорът, който министър Георги Петканов подари през 2004 г. на училище в град Смолян с препоръка учениците да гледат порно?

Информацията е обществена и трябва да бъде предоставена според решение на тричленен състав на Върховния административен съд (ВАС) от месец февруари, тази година. МВР отказа мълчаливо на Граждански клуб „Компетентност и морал“ да разкрие източника и размера на сумата за подаръка. Неправителствената организация се интересува дали Коледното дарение е направено с пари на данъкоплатците. В съдебно заседание на 30 януари 2006 г. юрист на МВР потвърди, че новият вътрешен министър - Румен Петков, също не желае да разкрие информацията.

Сагата Crown Agents прогължава

С решение от 13 февруари тричленен състав на ВАС отмени за пореден път отказа на Министъра на финансите да предостави договора с британската фирма Crown Agents. Ексминистър Милен Велчев два пъти отказа документа, поискан от Кирил Терзийски от Програма Достъп до

Информация. Договорът бил класифициран като държавна тайна. След указания на петчленен състав на Върховния административен съд, трима съдии от Пето отделение на съда разгледаха в закрито заседание спорния документ. Според съда, договорът в своята съвкупност не съдържа класифицирана информация, представляваща държавна тайна. Решението може да бъде обжалвано. Борбата за достъп до документа се води от Програма Достъп до Информация вече повече от три години.

Отхвърлена жалба срещу отказ

Върховният административен съд остави в сила решение на Разградския окръжен съд, с което бе отхвърлена жалба срещу отказ на кмета на Разград да предостави разходния документ за платена във в-к „Дума“ реклама. Информацията е поискана от неправителствената организация „Център на неправителствените организации в Разград“. Според съдиите, от една страна офертата на вестника за реклами е публична и известна на жалбоподателя. От друга страна, вестникът бил изразил несъгласие за предоставяне на данните, което трябвало да се уважи. Непрозрачността на общинските сделки е предпоставка за корупция и неефективно управление, коментираха юристи от Програма Достъп до Информация.

След месец ще знаем за „Тракия“?

На 27 февруари, 2006 г., Върховният административен съд разгледа дело по жалба на журналистката от в-к „Новинар“ Силвия Йотова срещу отказ на ексминистъра Церовски да предостави информация за автомагистрала Тракия. Журналистката поиска преди близо година копие от договора за магистралата и оценките, които съпровождат решението за концесията. Магистратите разгледаха делото ден преди друг съдебен състав да обсъди законността на самото решение. Договорът за спорната концесия е публичен от есента на 2005 г., но от Министерството на регионалното развитие и благоустройството не са го изпратили на журналистката. Според юристите на министерството оценките за концесията са служебна тайна. Според адвокатата на журналистката, Александър Кашъмов от Програма Достъп до Информация, в Закона за концесиите е предвидена пълна публичност на всички концесионни документи. Очаква се съдът да се произнесе в едномесечен срок.

Отварят досиетата в Сърбия

Сръбски граждани, които са били следени от бившите тайни служби, ще получат достъп до досиетата си. Сръбската Агенция за сигурност на информацията е внесла проектозакон в Министерството на държавната администрация.

прогължава на стр. 10

Проектът определя категориите госиета, които да бъдат разсекретени. Очаква се законът да влезе в сила през лятото на 2006 г.

Опасност от свръх-класификация в Албания

Албански граждански организации, подкрепени от „Правна Инициатива“ на Отворено Общество изпратиха писмо до Народното събрание. В писмото защитниците на човешки права призовават народните представители да не приемат проект на закон, който създава нова категория класифицирана информация, наречена „ограничена информация“. „Дефиницията на новата категория е толкова широка, че обезсмисля правото на достъп до информация“, казва Дариън Павли, експерт от „Правната Инициатива“.

Отхвърлиха проект на закон в Унгария

Унгарският съюз за граждански свободи, Центърът за свобода на пресата и организацията „Защита на бъдещето“ приветстваха забавянето на обсъждането на Проект на Закон за защита на класифицираната информация, след първо четене в Унгарския Парламент. Трите организации, застъпници за свобода на информацията, остро се противопоставят на текста на проектозакона, поради наличието на антидемократични постановления, които биха довели до неоправдано засекретяване на информация и нарушаване правото на достъп до информация. Според организациите, проектът на закона в този му вид може да отпадне от дневния ред на парламента, след парламентарните избори през април 2006 г.

Вместо наръчник

Документален филм за използването на Закона за информация в Индия е публикуван в Интернет. Със заглавие „Правото на обикновения човек“. 45 минутният разказ в картини учи хората как сами да променят културата на секретност с помощта на закона. Федералният закон за информацията е приет в Индия през октомври 2005 г., когато вече девет щата са имали действащи закони за информацията. Според статистиката на едн от тези щати, Махаращра, след намесата на областния омбудсман, властите отговарят на 30% от подадените заявления за достъп до информация, цифра, сравнима със статистиката на страни с отдавна действащо законодателство като Канада например. Това е истинско постижение,

смятат правозащитници в страната. Филмът е достъпен на адрес: <http://video.google.com/videoplay?docid=3273483676514380008>

Приеха Директивата за съхраняване на данните

На 14 февруари 2006 г, Министрите на правосъдието от Европейския съюз приеха Директива за съхраняване на данните. Според новата Директива телекомуникационните компании ще запазват до две години данни за телефонни разговори и имейли. Европейският комисар по правосъдието, свободата и сигурността Франко Фратини подчерта, че тези мерки са във връзка с постигането на целите на борбата срещу тероризма и други тежки престъпления. През юни миналата година Европейският парламент отхвърли предложението за задължително записване и съхраняване на телефонните разговори и Интернет съобщенията на гражданите на Европа, с мотива, че задържането на лични данни е в нарушение на член 8 от Европейската конвенция за правата на човека относно неприкосновеността на личния живот.

Ще се подобри ли достъпът до информация в ЕС?

Бяла книга за нова комуникационна политика прие Европейската комисия на 1 февруари. Бялата книга има за цел да подготви стратегия за създаването на Европейска обществена сфера за диалог и дебат. До края на юни правителствата на страните членки, Европейски институции, медиуми и граждански организации могат да дават мнения и препоръки по приема-нето на „Европейска Харта за информация и комуникация“ на Интернет страницата на Европейската комисия. Правото на информация и свободата на изразяване са принципите, върху които трябва да бъде изградена бъдещата политика, се казва в Бялата книга.

Историци, ощетени от програма за засекретяване

Секретна програма на американските разузнавателни служби ограничава достъпа до хиляди страници исторически документи, съобщи вестник New York Times. Документи с историческа стойност изчезват от рафтовете на Националния архив на САЩ, след като години наред са били достъпни за изследователите,

продължава на стр. 11

Имаме ли достъп до решението за увеличаване на таксите в детските градини

Дарина Палова, ПДИ

Случай:

Репортерът във в-к „Седмица“ в Сливен Мирослав Иванов е поискал от Община Сливен да му бъдат предоставени изчисленията, довели до решението за увеличаване на таксите в детските градини в града. Било му отказано с аргумент: „Не бива да разбунваме общественото мнение“. Може ли информацията, все пак, да бъде получена чрез ЗДОИ и от кого следва да се търси?

Коментар:

Поисканата информация подлежи на предоставяне по реда на ЗДОИ, тъй като е обществена по своя характер и не попада в предвидено от закона ограничение.

Законът за достъп до обществена информация предвижда две възможности за предоставяне на

информация: 1. Въз основа на устно запитване и 2. Чрез подаване на писмено заявление. Съгласно разпоредбата на чл. 24 от ЗДОИ, когато заявителят не е получил достъп въз основа на устното запитване или счита предоставената информация за недостатъчна, той може да отправи писмено заявление. Следователно, при получаване на отказ на устно запитване, за търсения информация остава законовата възможност да отправи искането си писмено.

Ето защо, съветваме репортерът на в. „Седмица“ да подаде писмено заявление за достъп до информация, с което да поиска мотивите/ изчисленията за увеличаване на досегашните такси за детските градини в Сливен.

Съгласно чл. 19 ал. 1 от Закона за народната просвета издръжката на децата в държавните и общинските детски градини се поема съответно от държавния или общинския бюджет. Разпоредбата на ал. 2 посочва още, че родителите заплащат такси в размери, определени от общинския съвет, в съответствие със Закона за местните данъци и такси /ЗМДТ/. Съгласно чл. 6 ал. 1 от ЗМДТ общините са тези, които събират местните такси за ползване на детски ясли, детски кухни, детски градини, домове за социални грижи и т.н.

Това означава, че тъй като общината събира таксите, а общинският съвет взема решение за това какъв да бъде техният размер, заявлението може да бъде отправено и до двата органа на местна власт - кметът на общината и председателят на общинския съвет.

Поисканата информация е от висок обществен интерес. Решението за увеличаване на таксите в детските градини засяга правата на широк кръг хора, както и правата на децата, гарантирани им от Конвенцията за закрила на детето. Ето защо, гражданите имат право да научат не само крайното решение, но и мотивите, довели до неговото приемане. Отделно от това, обсъждането на общинския бюджет и отчетта за неговото изпълнение са публични, което означава, че необходимите разходи за детските градини, така или иначе по закон стават известни на обществото. Това, което смятаме, е че с предоставяне на исканата информация не само ще се удовлетвори правото на достъп до информация, но и ще се повиши доверието в задължените институции.

продължава от стр. 10

открива случайно историк, изучаващ документи на разузнаването. Според анонимен източник инициативата за ограничаване достъпа до информация е на ЦРУ и Агенцията за защита на разузнаването. Акция-та започва през 1999 г. като реакция срещу Заповед на Бил Клинтън от 1996 г. за разсекретяване на чувствителна информация. „Ако това е истина, аз съм шокиран

и разочарован. Започнали сме проверка по въпроса“, каза директорът на Агенцията по контрол на секретната информация на САЩ в интервю. Такъв подход лишава историята от това, което е нейната същност - фактите, казват от Националната коалиция по история и Обществото на историците на Американска външна политика.

Носят ли журналистите отговорност при публикуването на класифицирана информация?

Сандра Коливър, Правна Инициатива на Отворено Общество

Коментар на Сандра Коливър, главен юрист в „Правна Инициатива“ на Отворено Общество. Участвала е в написването на *Йоханесбургските принципи - Национална сигурност, свобода на изразяването и достъп до информация* през 1996 г. *Йоханесбургските принципи* бяха преведени и издадени на български език от ПЦИ през 1999 г. <http://www.aip-bg.org/library/books/johannesburg.pdf>

Принцип 15: Общо правило за разкриване на секретна информация

Никой не може да бъде наказван от съображения за национална сигурност за разкриване на информация, ако (1) разкритието не нанася вреда и няма вероятност да навреди на легитимен интерес на националната сигурност, или (2) общественият интерес за узнаване на информацията надделява над вредата от това разкриване.

В нарастващ брой страни, които осъзнават значението на достъпа до информация за демокрацията, журналистите и други членове на медиите не носят отговорност при публикуването на информация, била тя класифицирана, ако разкриването на тази информация няма вероятност да навреди на националната сигурност, или както е в някои страни - на международните отношения. В няколко страни фактът, че разкриването на информацията е било в обществен интерес, осигурява защита дори и ако е имало риск от вреда, но е нямало реални последици за интересите на държавата. Съществува трайна тенденция за въздържане от наказание или съдебни дела срещу медици, освен ако разкриването на информация не води до реална вреда на легитимен интерес на националната сигурност и вредата надделява над обществения интерес от научаване на информацията. **Принцип 15** от *Йоханесбургските принципи* отразява тази тенденция като отива дори по-далече като разширява обхвата на защитата не само върху медиите, а и върху всяко лице, получило секретна информация извън служебните си задължения (Вж. **Принцип 16** по-долу). Разширението се основава на схващането, че изследователи, които откриват информация от обществена важност, трябва да имат същите права като медиите да публикуват тази информация.

В САЩ няма данни медиите да са били подвеждани под отговорност за публикуването на секретна

информация. Няколко закона криминализират изнасянето на определени категории информация от хора, които са се запознали с нея по силата на служебното си положение. Само един закон обаче, Законът за защита идентичността на разузнавачите, изрично определя публикуването на такава информация като престъпление. Дори, когато държавни служители са били обвинявани в изнасяне на информация, медиите, публикували тази информация, никога не са били подвеждани под отговорност.

В Австрия, Германия, Холандия и Швеция журналисти и редактори не подлежат на подвеждане под отговорност при публикуването на служебна тайна, освен ако разкриването на информация не би навредило интересите на националната отбрана и международните отношения. В такива случаи съдът решава дали разкриването на информацията е довело или е можело да доведе до такава вреда; административната класификация (формалното класифициране) на информацията като „секретна“ не е решаващ фактор. Съдилищата са склонни да разглеждат твърдението на властите за секретност със значителна независимост. В Австрия „през последните няколко десетилетия много малък брой дела са заведени срещу медици“. В Швеция има само един случай на осъждане на лишаване от свобода: член на Бюрото за разследване и двама журналисти получават присъди лишаване от свобода от девет месеца до една година за публикацията на секретна информация за службите за сигурност.

В Германия съдът на първо място преценява дали публикуваната информация е основателно класифицирана като секретна, стига тя да не е класифицирана като „абсолютна тайна.“ Журналисти не могат да бъдат наказвани за публикацията на информация, ако тя е била неправилно класифицирана. Определението „абсолютна тайна“ включва факти, категории и сведения, които са достъпни за ограничен брой хора и трябва да се пазят в тайна от чужди сили, за да се предотврати нанасянето на вреда на сигурността на Федералната република. Освен това, Федералният конституционен съд постанови в свое решение, че публикуването на секретна информация се оневинява, ако общественият интерес от разкритието на

продължава на стр. 13

информацията е силен и надделява над необходимостта от запазването на тайната. Тази конституционна доктрина е кодифицирана в няколко закона.

Интересна е политиката на Европейския съюз да изисква от страните, които кандидатстват за членство, да осигуряват защита посредством наказателните си кодекси на журналистите, които публикуват военни или държавни тайни, за да разкрият нередности, при условие, че това не вреди на националните интереси. През ноември 1997 министърът на правосъдието на Словения обяви намерението на правителството да измени Наказателния кодекс в отговор на това изискване.

В някои страни като Австралия, Германия и Норвегия фактът, че разкриването на информацията е в полза на обществения интерес е достатъчен мотив за публикуването на такава информация, дори и получена с нелегални средства.

В свое решение от 1995 г. Европейският съд показва, че няма да следва този либерален подход. В решението си съдът каза, че може да намери за приемливо завеждането на дело срещу двама журналисти за публикуване на информация. Въпреки това, съдът може да прецени обществения интерес от научаване на информацията. В своето основополагащо решение по делото *Sunday Times*, съдът ясно показва, че при преценката дали ограничението на свободата на информация е „необходимо в демократичното общество“, той ще вземе под внимание „всеки аспект на обществен интерес по случая“.

Принцип 16: Информация, получена по силата на служебно положение

Никой не може да бъде наказван за това, че е разкрил информация, свързана с националната сигурност, получена по силата на служебно положение, ако общественият интерес за узнаване на тази информация надделява над вредата от разкриването.

Докаато забелязваме трайна тенденция сред демократичните държави да не се наказва публикацията на класифицирана информация от толкова, доколкото узнаването на тази информация не застрашава националната сигурност, застъпничество за норма, която да защитава държавни служители, които изнасят такава информация, ае много слабо.

Въпреки това, **Принцип 16** от *Йоханесбургските принципи* призовава за защита на хора, които разкриват информация, получена при изпълнението на служебните им задължения, „ако обществения интерес от узнаването на тази информация надделява над вредата от разкриването“. Този принцип осигурява по-малка защита за служителите, отколкото Принцип 15 за медиите и обществото: служителите имат право на защита, само ако има обществен интерес от разкриването на информацията, докато медиите и гражданите имат право на защита, ако разкриването на информация не вреди и няма вероятност да навреди легитимен интерес на националната сигурност.

Принцип 16 е изграден въз основа на разбирането, че обществото често има силен интерес от научаването на информация, която правителството се опитва да скрие с лъжливи мотиви за националната сигурност. Ясно е, че обществото няма интерес от узнаването на някои видове информация (например, подробности по движението на войската, видовете оръжие, с които тя разполага, капацитет на армията). Въпреки това има няколко случая, в които информация, разпространена от държавен служител, е нанесла вреди на националните интереси. От друга страна, информацията, която правителствата се опитват да скрият, е относно грешки или нарушения, понякога с огромни размери.

Когато правителствата нарушават с действията си човешки права или хуманитарния закон, разкриването на информация от служители (единствените хора, които обикновено имат достъп до такава информация) може и в много случаи води до спирането на такива действия. Разкриването на информация стимулира отворен дебат, което като цяло води до взимането на по-добри решения. Принцип 16 отразява схващането, че човешките права и националната сигурност са по-добре защитени, когато държавните служители ползват имунитет при разкриването на информация в обществена интерес, отколкото да се разрешава на правителствата да изискват пълна секретност.

Докаато Германският закон осигурява защита на хора, разкрили информация от голям обществен интерес, получена по силата на служебно положение само от наказателна отговорност, **Принцип 16** дава по-голяма защита и не позволява

продължава от стр. 13

служителите да бъдат уволнявани или наказвани по какъвто и да е начин. Според Германския наказателен кодекс публикуването на секретна информация от човек, който, макар и погрешно, смята, че тази информация не е класифицирана, не е престъпление, ако лицето е действало с намерение да спре дейност, която счита за незаконна.

До известна степен **Принцип 16** е отразен и в законодателството на САЩ. Специален закон предпазва федерални служители, които съобщават за нередности в управлението на членове на Конгреса или на Главния инспектор на съответната институция. Въпреки че законът не се простира върху публично разкриване на информацията, в свое решение Върховният съд постанови, че Първата поправка защитава речта на държавните служители по въпроси от обществен интерес, при условия че интересите на свободата на словото надделяват над интересите на правителството да поддържа ефективна работна сила¹. Мотивите на съда в тези случаи биха били приложими и за информация от обществен интерес, свързана с националната сигурност. Въпреки това, държавните служители нямат право да разкриват класифицирана

информация като условие за тяхното назначаване и могат да бъдат уволнявани при нарушение на това задължение. Те подлежат и на наказателни санкции, ако разкрият имената на агенти на разузнаването, „когато съществува предпоставка да се вярва, че информацията би навредила на дейностите на разузнаването на САЩ в чужбина“².

По-проблематично е, когато държавните служители подлежат на наказателна отговорност по силата на закони за шпионаж, и закони за кражба на държавна собственост, които са били използвани като заместители на Закон за тайните. Първият държавен служител, който е осъден по силата на закона за шпионаж за изнасяне на информация от обществен интерес е Даниел Елсбърг. Той работел за Военноморските сили на САЩ и е осъден от Министерството на правосъдието на Президент-та Рейгън за предоставянето на класифицирана снимка на руски самолетноносач на седмичника Jane's Defence Weekly. Служителят е бил осъден, въпреки че е успял да демонстрира, че снимката не разкрива каквато и да е секретна информацията и не уврежда националните интереси на САЩ. От тогава правителството има няколко съдебни процеса срещу държавни служители.

Превод от английски: Диана Банчева

¹Надин Шросен, „Свобода на пресата в САЩ“, в Закони за пресата и практика, бележка 245, цитат от Коник с-у Майерс, (1983) и Пикъринг с-у Борд на образованието (1968).

²Хофмън и Мартин, „САЩ“, относно гражданското и административното наказание за изнасяне на информация от държавни служители.

Програма Достъп до Информация

София 1000,
бул. Васил Левски N 76, ет. 3, ап. 3
тел/факс. (+ 359 2) 988 5062, 986 7709, 981 9791
E-mail: office@aip-bg.org
www.aip-bg.org

Редакционен екип: Александър Кашъмов,
Антон Ангонов, Гергана Жулева, Дарина
Палова, Диана Банчева, Катерина Коцева,
Кирил Терзийски, Николай Маревков, Фани
Давидова

Оформление: Николай Маревков

Този бюлетин се издава в рамките на проект „Прилагане на Закона за свобода на информацията“ с финансовата подкрепа на Програмата за социална трансформация в Централна и Източна Европа (МАТРА) на Министерството на външните работи на Холандия.

©Програма Достъп до Информация

Материалите в това издание са обект на авторско право.

При цитиране позоваването на източника е задължително.

Изразените в бюлетина мнения и възгледи не ангажират и не отразяват тези на Министерството на външните работи на Кралство Холандия